

Vedlegg 1: Beskrivelse av prioriterte satsingsforslag utenfor rammen

Innholdsfortegnelse

Oppsummering av satsingsforslagene	1
Pri. 1. Startbevilgning til bygging av nytt universitetsmuseum.....	2
Pri. 2. Flytende arktisk campus og forlengelse av driftsperiode for Helmer Hansen	2
Pri. 3. Climate-ecological Observatory for Arctic Tundra (COAT)	3
Pri. 4. Nasjonalt senter for jordobservasjon	4
Pri. 5: Desentralisert/fleksibel utdanning	5
Pri. 6. Senter for samisk leksikografi	9
Pri. 7. Etablering av Nasjonalt senter og laboratorium for karbonfangst (CCU-lab).....	9
Pri. 8. Befolkningsundersøkelser- Tromsø8 og SAMINOR.....	10

Oppsummering av satsingsforslagene

Pri.	Satsingsforslag		Budsjett – mill. kroner		
			2024	2025	2026
1	Startbevilgning til bygging av nytt universitetsmuseum				
2	Flytende arktisk campus og forlengelse av driftsperioden for Helmer Hansen		5 + 5	5	5
3	Climate-ecological Observatory for Arctic Tundra (COAT)		23	23	23
4	Nasjonalt senter for jordobservasjon		25	21	21
5	Desentralisert/ fleksibel utdanning ¹ :	Bachelor informatikk på Helgeland			
		Master informatikk i Bodø			
		Integrert master i bygg- og konstruksjonsteknikk i Narvik og Alta	4	4	4
		Grunnskolelærerutdanning Finnsnes	2,86	2,86	2,86
		Barentshuset i Kirkenes	1,30	1,30	1,30
6	Senter for samisk leksikografi		0,755	1,460	2,165
7	Etablering av Nasjonalt senter og laboratorium for karbonfangst og – utnyttelse		115	165	
8	Befolkningsundersøkelser- Tromsø8 og SAMINOR		62,7	78,4	23,8

¹ Desentralisert/fleksibel utdanning består av flere søknader om nye studieplasser og disse oppsummeres i en egen tabell når dette satsingsforslaget gjennomgås. Dette som følge av at Kunnskapsdepartementet kategoriserer nye studieplasser som særskilte forslag, hvor det kun skal oppgis informasjon om antall studieplasser, varighet og finansieringskategori. Integrert master i bygg- og konstruksjonsteknikk står likevel oppført med et budsjett i tabell 1, noe som skyldes at den nye utdanningen også innebærer utlysning av fire nye fagstillinger.

Pri. 1. Startbevilgning til bygging av nytt universitetsmuseum

Regjeringen besluttet i 2016 bygging av nybygg for Tromsø museum (nå Norges arktiske universitetsmuseum) med en kostnadsramme på 1,5 mrd. kroner og en arealramme på 19700 kvm. Det ble også besluttet at lokaliseringen skulle være i sentrum av Tromsø by. Statsbygg fikk i 2016 oppdrag fra Kunnskapsdepartementet om å starte arbeidet med et skisseprosjekt for nytt museumsbygg, i tillegg til å bistå UiT i arbeidet med kartlegging av mulige tomtealternativer. Tre ulike alternativer ble vurdert og analysert etter utvalgte kriterier, og Kunnskapsdepartementet besluttet i 2017 at museet skulle bygges på en eiendom som eies av selskapet Mack Øst. Statsbygg fikk i oppdrag av Kunnskapsdepartementet å erverve tomten og føre forhandlinger med Mack Øst om kjøp av eiendommen. Kunnskapsdepartementet har avklart at det er UiT som skal forskuttere kjøpet av tomt. Kostnadene til ervervelse av tomt er planlagt som en del av totalbevilgningen.

Statsbygg avsluttet i august 2020 forhandlingene med Mack Øst og kontraktsvilkårene har deretter blitt godkjent av universitetsstyret, som ga universitetsdirektøren fullmakt til å signere avtalen. Selve transaksjonen vil bli foretatt etter at reguleringsplanprosessen i Tromsø kommune er avsluttet og selger har akseptert at salgsvilkårene er oppfylt. Bygget er ferdig prosjektert. I Tromsø kommune har planforslaget vært ute på offentlig ettersyn i 2022. Det er ikke kommet innsigelser mot forslaget. Dermed gjenstår kun den politiske behandlingen av planen i kommunestyret.

Kunnskapsdepartementet sendte 6. oktober 2022 et brev til UiT med beskjed om at det ikke vil kunne gis startbevilgning til nytt museumsbygg i Tromsø. I stedet varsler departementet i brevet en helt ny konsekvensutredning der mål og ramme for prosjektet skal fastsettes på nytt. UiT vil naturligvis delta i denne prosessen og er fornøyd med at det fra departementets side legges opp til å kunne gjenbruke/ta utgangspunkt i allerede prosjekterte løsninger. UiT mener også at det er rom for å kunne gjøre kostnadsbesparende justeringer i prosjektet. Samtidig vil UiT minne om at det Stortinget har bevilget penger til å planlegge er et fullverdig museumsbygg i Tromsø sentrum, og ikke et rent magasinbygg med en evt. annen beliggenhet. Dette har sin bakgrunn i en erkjennelse av at den nord-norske og samiske natur- og kulturhistorien ikke bare skal oppbevares i forsvarlige magasiner, men også må kunne vises frem for fremtidens generasjoner og forvaltes i et moderne museumsbygg med arealer til utstillinger, publikum, formidling og forskning. Ved å legge dette bygget til Tromsø sentrum har Stortinget og regjeringen samtidig åpnet for utvikling av et unikt kulturkvartal med muligheter for omfattende næringsutvikling. Gjennom den prosjekteringen som allerede er gjort og de bindende avtalene som er inngått om tomtekjøp, har staten dessuten forpliktet seg på kostnader på nærmere 300 millioner kroner som ikke kan unngås ved valg av et annet alternativ. Alt dette taler for at Stortinget bør holde fast på planen om et fullverdig museum lokalisert i Tromsø sentrum, og UiT vil gjennom politiske kanaler fortsatt arbeide for en slik løsning.

Pri. 2. Flytende arktisk campus og forlengelse av driftsperiode for Helmer Hansen

En nasjon som lever av havet, trenger forskning og utdanning av kandidater som gjør at vi kan forvalte det på en forsvarlig måte. Forskningsbasert utdanning med erfaring fra felt gir forskning, samfunn og næringsliv praktisk kompetent marin og arktisk fagekspertise. UiT ønsker at denne nye løsningen er en ny grønn, flytende arktisk campus som sikrer fremtidens behov for kompetent arbeidskraft, bærekraftig forvaltning av ressurser i nord og en fremtidsrettet utvikling av de marine næringene i nordområdene. UiT, i kompaniskap med NTNU og UNIS, ønsker å utvikle et helt nytt og

fremtidsrettet konsept som kan være med på å løse flere av Norges utfordringer, og som også setter oss i stand til å utdanne fremtidens havforskere. Samtidig skal det muliggjøre en kartlegging av våre enorme havområder i en helt annen skala enn hva dagens fartøy har mulighet for å gjøre. En ny flytende campus skal også tilpasses utstrakt bruk av avansert sensorteknologi, satellittovervåkning og kobling til autonome marine roboter. På denne måten vil det bli en sentral enhet i en observasjonspyramide som strekker seg fra havrommet til verdensrommet, og en sentral del av havnasjonen Norges marine utviklingspotensial. Vår ambisjon er at ny flytende campus skal være et nullutslipp-konsept. Den fremtidige energiløsningen med bruk av grønne drivstofftyper som for eksempel ammoniakk eller metanol bør også sees i sammenheng med energiløsning for Longyearbyen, ettersom fartøyet vil tilbringe mye tid i området rundt Svalbard.

UiT ber derfor om at det settes av 5 millioner for prosjektering av flytende Campus i 2024 med påfølgende finansieringsplan. Det nye fartøyet vil gjøre det mulig for UiT å fase ut/erstatte Helmer Hansen slik planen lenge har vært.

Helmer Hanssen ble levert i 1988 og har allerede passert sin normerte tekniske levetid på 30 år. Fartøyet har vært godt vedlikehold gjennom hele sin levetid, noe som har vært nødvendig for å opprettholde tilfredsstillende funksjonalitet, tekniske krav og nødvendige tilpasninger relatert til HMS. Fartøyet har siden det ble tatt i bruk av UiT i 1992 vært ombygget og oppgradert i flere runder og fungerer i dag godt både for forskning og undervisning. Det er bevilget 40 millioner over statsbudsjettet for vedlikehold og forlengelse av driftsperioden frem til 2025.

Erfaringene fra daglig drift viser imidlertid at det er stadig mer krevende å holde fartøyet i teknisk og kosmetisk god stand. Det betyr økte kostnader og betydelig merarbeid på besetningen. Grunnet fartøyet alder er det også utstyr som ikke lengre lar seg reparere da det ikke finnes reservedeler. Det betyr at defekte systemer må skiftes i sin helhet, med betydelige merkostnader. Fartøyet er også bygget etter datidens regelverk og teknologi og er i begrenset grad i stand til å møte morgendagens krav til utslipp, sikkerhet og teknologi.

Fartøyet skal også igjennom en obligatorisk 5-års klassing i 2026 hvor fartøyet systemer gjennomgås i dybden. Det vil kunne avdekke større utbedringsbehov som pr. i dag ikke er kjent.

Ideelt sett burde Helmer Hanssen vært erstattet fra 2026 og UiT har i tidligere års innspill til satsinger utenfor ramme foreslått planlegging av et erstatningsfartøy (se ovenfor). Dersom dette utsettes som følge av den økonomiske situasjonen, bør man vurdere alternativer. Gitt både nasjonale og internasjonale ambisjoner om reduksjon av utslipp og energibruk i skipsfarten vil bygging av et nytt fartøy basert på konvensjonell teknologi eller ombygging av et nyere eksisterende fartøy kun være kortsiktige løsninger. Det vil da være mer hensiktsmessig å fortsette driften av Helmer Hanssen inntil man kan realisere et nullutslipps-fartøy slik ambisjonen er for prosjekt «Flytende campus».

En forlengelse av driftsperioden for Helmer Hansen med fem år fra 2026 til 2031 er estimert å medføre årlige merutgifter i størrelsesorden 5 mill. pr. år – totalt 25 millioner.

Pri. 3. Climate-ecological Observatory for Arctic Tundra (COAT)

Arktis rammes nå av en oppvarming som er tre ganger større enn gjennomsnittet for kloden. Innen det norske forvaltningsområdet medfører dette gjennomgripende endringer i økosystemene på Svalbard og i Finnmark. Observasjonssystemet COAT er rigget for å gi både rask vitenskapelig dokumentasjon og robuste prediksjoner - slik at samfunnet kan håndtere klimautfordringene gjennom effektiv beredskap, tiltak og tilpasninger.

COAT ble initiert i regi av regjeringas nordområdesatsing i 2010 ved at UiT fikk oppdrag om å planlegge et «verdensledende klima-økologisk overvåkningssystem» for de arktiske landområdene i Nord-Norge og på Svalbard. Etter dette har UiT – med bidrag fra partnere i Framsenteret – systematisk bygget opp COAT for å kombinere langsiktig toppforskning og samfunnsrelevans. Samfunnsrelevansen sikres gjennom brukerinvolvering i observasjonssystemet. COAT er i tråd med UiTs strategi innen satsningsområdet «Energi, klima, samfunn og miljø».

Status per 2022 er at eksterne bevilgninger på 150 mill. kroner, samt interne allokeringer på over 100 mill. kroner, har gjort det mulig å etablere fremragende vitenskapelig kompetanse, avansert forskningsinfrastruktur og et bredt nasjonalt og internasjonalt samarbeid som basis for en langsiktig drift av COAT. For å kunne høste det fulle potensialet i disse investeringene, og dermed nå de høye ambisjonene gitt i oppdraget, vil COAT trenge 23 millioner i året for drifte dette avanserte og fremtidsrettede programmet. Med et redusert budsjett til 15 millioner per år reduseres overvåkningskapasiteten med 25 % av full kapasitet og brukerinvolveringen faller bort. Med en reduksjon til 10 millioner faller også det meste av analysekapasiteten også bort, og innsamlede data kan dermed ikke prosesseres til prediksjoner. All driftsfinansiering vil med andre ord monne, men det nasjonale behovet og potensialet tilsier at det bør jobbes for en full finansieringsløsning. Det fins ingen eksterne kilder som dekker denne type langsiktig drift.

Pri. 4. Nasjonalt senter for jordobservasjon

Fjernmåling er nøkkelen til effektiv og bærekraftig overvåking av klima og miljø, samt forvaltning av våre store havområder. Samtidig tilrettelegger det for næringsutvikling innen fiskeri, turisme, maritim og offshore sektor. Fjernmåling gjennom satellittbaserte tjenester har stor betydning for bærekraftig og effektiv forvaltning i nordområdene. Satellitter vil i fremtiden generere enorme datamengder, hvor utnyttelsen av disse dataene til å skape nyttige tjenester, informasjonsprodukter og kunnskap vil være basert på *forskning og forskningsbasert innovasjon*.

I Rommeldingen (Meld. St. 10 Høytflyvende satellitter - jordnære formål) konkluderte Stortinget med at det burde etableres et nasjonalt senter for rombasert forskning og innovasjon, og i den fremlagte regjeringsplattformen (Hurdalserklæringen) heter det at regjeringen vil *«Satse på romindustrien, blant annet gjennom aksene Andøy–Narvik–Tromsø–Svalbard. Vi vil arbeide for et nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø og et nasjonalt innovasjonssenter for rombasert virksomhet på Andøya, og utnytte næringspotensialet i at Andøya Spaceport nå realiseres»*

Det finnes solide argumenter for å lokalisere det nye senteret i Tromsø og at UiT, med sine campuser i bl.a. Tromsø og Narvik, blir vertskap for satsingen:

- Tromsø er hovedstad for Norges romvirksomhet. Byen har et internasjonalt ledende fagmiljø som omfatter mer enn 300 personer, og er en fullverdig klynge med forskning, utdanning, næring og forvaltning.
- Tromsø har en verdensledende industriaktør innenfor satellittbaserte tjenester, data nedlastning og distribusjon (KSAT). Rom-aktiviteten er sentral for næringsutviklingen i Tromsø og Nord-Norge. Den Tromsøbaserte delen av bransjen har en årlig omsetning på 1,5 mrd. NOK.
- Tromsø drar fordel av en unik geografisk plassering under nordlysovalen og fotavtrykket til polarbanesatellitter. Betydelig infrastruktur for fjernmåling av land, hav, rom, vær- og isvarsling er bygget opp i Tromsø og omegn.

- UiT campus Tromsø har lang historie og et sterkt miljø innen romfysikk og et signifikant miljø innen jordobservasjon/fjernmåling. UiT campus Narvik har også fagmiljø med relevant kompetanse, spesielt innenfor optisk fjernmåling.
- UiT er vertskap for 2 Senterer for Forskningsdrevet Innovasjon innenfor basisdisipliner for fjernmåling, et innenfor integrert fjernmåling (CIRFA) og et annet innenfor maskinlæring og kunstig intelligens (VI). UiT er også vertskap for EISCAT 3D, verdens mest avanserte infrastruktur av sitt slag for studier av det nære verdensrom.
- UiT er eneste universitet i Norge som tilbyr Masterutdanning i Jordobservasjon fra satellitt, og utdanner hvert år også ph.d.-kandidater på feltet. Ved Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi i Narvik tilbyr UiT dessuten Bachelor i satellitteknologi.

For å sikre Norges internasjonale posisjon og kompetanse innen rom og Nordområdene, bør regjeringen følge opp regjeringserklæringen og etablere Nasjonalt senter for jordobservasjon. Det er tatt utgangspunkt i at senteret skal ha en tilsvarende modell som Bjerknessenteret. UiT blir vert for senteret, drevet i partnerskap med sentrale nærings- og kunnskapsbedrifter i Tromsø. Senteret skal koordinere forskning og innovasjon, være en kunnskaps Hub, samt bidra til rekruttering. Det skal settes i gang samarbeidsprosjekter mellom forskningsinstitusjoner og næringsliv.

Finansieringen gis som en del av rammen og UiT har lagt til grunn et budsjett på 25 mill., 21 mill. og 21 mill. de tre første årene. Dette budsjettet inkluderer etableringskostnader, bemanning, strategiske midler, samt prosjekt- og rekrutteringsmidler. Senteret skal ha en grunnbemanning som inkluderer: Leder/direktør, koordinator, kommunikasjonsrådgiver. Det foreslås også å ansette en dataingeniør og to programmerere, ettersom senteret skal støtte forskningsprosjekter gjennom datahåndtering, datalagring og innovasjonsrettet programmering. Strategiske midler disponeres av senterledelsen, og omfatter deltagelse i datainnsamling, valideringskampanjer, arrangementer, konferanser m.m.

UiT kommer også til å ha en egeninnsats som vil utgjøre mer enn 10 mill. i året. Intensjonen er at senteret skal bidra til å operasjonalisere grunnforskningen innenfor jordobservasjon og denne forskningen vil definere egeninnsatsen.

Pri. 5: Desentralisert/fleksibel utdanning

Desentralisert og fleksibel utdanning er inkludert i alle de tematiske satsingsområdene i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Tilgang til en større bredde av utdanninger der folk bor vil legge grunnlag for at kommuner og bedrifter får dekt sine kompetansebehov. Høy kvalitet på forskning og utdanning er avgjørende for hvor godt Norge vil lykkes med å løse nasjonale og globale samfunnsutfordringer.

Som eneste breddeuniversitet i Nord-Norge har UiT særlige forutsetninger for å styrke det regionale utdanningstilbudet. Da UiT fikk tildelt 372 studieplasser som en del av en tiltakspakke under koronapandemien, valgte universitetet å bruke disse på å styre flere desentrale tilbud, herunder barnehagelærerutdanning. En nedtrapping av disse studieplassene som ble igangsatt i forslag til statsbudsjett for 2023 vil svekke universitetets mulighet til å videreutvikle utdanninger i tråd med regjeringens ambisjoner.

I samarbeid med regionalt næringsliv og kommuner har UiT identifisert fire ytterligere utdanningstilbud og et senter som vi arbeider med å trappe opp:

- Bachelor i informatikk på Helgeland og Master i informatikk i Bodø for å styrke fagmiljø og tilgangen av kompetanse til en sterk industriregion hvor lignende studietilbud mangler.

- Integrert master i bygg-konstruksjonsteknikk i Narvik fordi mangel på kompetent arbeidskraft er den største flaskehalsen for Nord-Norges største næring. Den nye utdanningen inkluderer fire nye fagstillinger, som har et kostnadsbudsjett på 4 mill. årlig.
- Fleksibel grunnskolelærerutdanning 1.-7. trinn for Harstad-, Senja- og Narvikregionen for å møte det store behovet for kvalifiserte lærere. En mer fleksibilisert utdanning vil gi en ekstra merkostnad på i overkant av 14 mill. for hele løpet (5år) til ett kull. Det søkes i denne omgang om finansiering av et kull i Finnsnes med en premantisering av tilbudet.
- Styrking av Barentshuset i Kirkenes som nav for fleksible utdanningstilbud innen sykepleie, barnehagelærer, økonomi og ledelse og bachelor i ingeniørfag.

Gjennom opptapping av desentrale og fleksible studietilbud vil UiT utnytte sin erfaring som flercampusuniversitet og lang erfaring med samarbeid på tvers av geografiske avstander. Tilbudene utvikles i samarbeid med regionene, med lokal faglig tilstedeværelse og sterk forankring i forskningsmiljøene. På denne måten vil UiT samtidig videreutvikle modeller for desentralisert og fleksibel utdanning, som har stor overføringsverdi også for andre utdanningstilbud.

UiT ber om at studieplasser som ble gitt til institusjonen under koronapandemien reallokeres til desentrale og fleksible tilbud ved UiT. På denne måten vil UiT kunne videreføre de forsterkningene som ble gjort under pandemien, så vel som å lykkes med etablering av nye studieprogrammer som regionen etterspør.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over delsatsingene som innebærer søknad om midler til nye studieplasser.

Studieplasser	Antall	Varighet	Kategori
Bachelor informatikk på Helgeland	20	3 år	D
Master informatikk i Bodø	10	2 år	D
Integrert master i bygg-konstruksjonsteknikk i Narvik og Alta	20	5 år	C

Bachelor informatikk på Helgeland og Master informatikk i Bodø

Informatikk-kompetanse er meget etterspurt og en stor mangelvare både i næringslivet og i det offentlige i regionen. De nye utdanningstilbudene vil ta utgangspunkt i eksisterende fagprofil og utvikles i samarbeid med næringslivet og det offentlige slik det svarer på deres behov. Kandidatene som i dag utdannes ved institutt for informatikk i Tromsø er meget attraktive i regionen og landet for øvrig.

Ved å styrke UiT sitt tilbud og sin tilstedeværelse på Helgeland med en bachelorutdanning i informatikk, imøtekommer man et udekket kompetansebehov og et samlet næringslivs ønske om styrket informatikk-kompetanse i en region som samler 80.000 innbyggere. UiT bidrar med det til å sette et tydeligere fotavtrykk som institusjon i Norges industrielle hovedstad Mo i Rana. Næringsliv på Helgeland har stort behov for systemutviklere, men har problemer med å rekruttere ansatte med slik kompetanse. Det er utarbeidet en rapport fra forprosjekt om informatikkutdanning på Helgeland som dokumenterer behovet i næringslivet. Dette gir grunnlag for en bachelorutdanning i informatikk som kan rekruttere kandidater fra regionen.

I Bodø – Nord-Norges nest største by – har UiT i dag et begrenset tilbud. Et samlet næringsliv, kommune og fylke har stilt seg bak ønsket om at UiT etablerer en masterutdanning i informatikk der.

Næringsliv i Bodø har et stort behov for informatikere på masternivå, men har problemer med å rekruttere ansatte med slik kompetanse. Dette gir grunnlag for et masterprogram i informatikk som kan rekruttere kandidater fra industrien, fra nytt bachelorprogram på Helgeland og fra andre informatikkutdanninger, slik som ved UiT. En 2-årig master i informatikk i Bodø vil muliggjøre videreutvikling av kompetansen for de i regionen som har en grunnleggende informatikkutdannelse. Våre undersøkelser i næringslivet og det offentlige i hele regionen viser at en slik påbygning er sterkt ønskelig (se rapport fra BRUS og IT-Forum Bodø).

Institutt for informatikk ved UiT tilbyr attraktive forskningsbaserte utdanninger som kreves av samfunns- og næringsliv både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Kandidatene fra instituttet er meget etterspurt etter endt utdanning og en høy andel av studentene har sikret seg stillinger før avsluttende eksamen. Det er en eksperimentell og forskningsbaserte utdanningsprofilen, som er forankret i relevante problemstillinger fra næringslivet og det offentlige. Studiebarometeret og UiT Kandidatundersøkelse viser at studentene gir en god evaluering på alle områder, og særlig fremheves faglig relevans for næringslivet som møter dem.

Den viktigste effekten av å etablere informatikkstudier i Nordland er økt informatikk-kompetanse i regionen. Følgene av dette vil være en mer konkurransedyktig industri, samt et næringsliv og det offentlige som kan håndtere utfordringene i de pågående digitaliseringsprosessene i samfunnet. Tilbudet kan også ha effekt på unges utdanningsvalg og dempe fraflytting fra regionen.

Integrert master i bygg og konstruksjonsteknikk i Narvik og Alta

UiT har som ambisjon å starte opp et nytt studietilbud på masternivå innenfor bygg- og konstruksjonsteknikk ved Institutt for bygg, energi og materialteknologi (IBEM). Bakgrunnen for dette er uttalte behov fra næringslivet i nord, hvor man etterlyser ingeniørkompetanse i større grad på master nivå enn det som finnes i dag. Byggenæringen er den største næringa i Nord-Norge, og det er et paradoks at det i dag bare finnes 20 studieplasser innenfor bygg-relaterte ingeniørfag på masternivå i landsdelen (studieprogrammet Integrert bygningsteknologi ved IBEM), mens det i sør finnes flere tusen. Dette på tross av at aktivitetsnivået og behovet for kvalifisert fagkunnskap i byggenæringa er stort og sterkt økende i nord.

Instituttet har i en rekke år uteksaminert bachelor ingeniører innenfor byggfag. Av de rundt hundre kandidater som uteksamineres hvert år, ønsker et betydelig antall og gå videre til en masterutdanning. De kandidater som ønsker å ta en sivilingeniørgrad innenfor konstruksjon har ikke hatt mulighet til å gjøre det ved UiT, og konsekvensen av det er at de flytter sørover og begynner ved f.eks. NTNU, OsloMet eller UiS. Fra et Nordnorsk perspektiv er dette uheldig, da svært få av disse returnerer til næringslivet og kommunene i nord.

For å støtte opp om utviklingen i nord, søkes det om 20 studieplasser innenfor kategori C (5-årig) for å bygge opp en integrert master-/sivilingeniørutdanning innenfor bygg-konstruksjonsteknikk. Dette vil bidra til å høyne kompetanse- og utdanningsnivået i nord og støtte opp om samfunnsutviklingen i landsdelen.

Den nye utdanningen skal ha et tydelig fokus mot digitalisering i byggenæringa. Dette er åpenbart et område hvor næringa har stort behov, hvor utviklingen går svært fort, men hvor man samtidig opplever kunnskapsmangler. Utdanningen skal ha en arktisk profil, hvor konstruksjoner i kaldt klima

er i fokus. Det er åpenbart at klimatiske forhold i stor grad spiller inn på hvordan vi konstruerer våre bygninger, og mange problemstillinger er unike for miljøet i nord. Grønne byggematerialer og bærekraftige byggeprosesser vil være viktige premisser i utdanningen.

Den nye utdanningen innebærer utlysning av 4 nye fagstillinger, som har et kostandsbudsjett på 4 millioner årlig.

Grunnskolelærerutdanning Harstad, Senja og Narvik

I kartlegging gjort av UiT og i Meld. St. 5 (2019-2020) “Levende lokalsamfunn for Fremtiden” vises det til utfordringer knyttet til rekruttering av studenter til lærerutdanningene, samt tilgang til nok kvalifiserte lærere. I vår landsdel er det en vanskelig situasjon, ettersom det er mangel på kvalifiserte lærere og dette gjelder særlig for 1.- 7.trinn. UiT har stort et stort ansvar for å utdanne kvalifiserte lærere og har som mål om å tilby deler av utdanningen der studentene bor.

Utdanningene finnes allerede (med studieplan og emnebeskrivelser), men det er behov for å utvikle en ny organisering for å øke tilgjengelighet. Basisbevilgningen over statsbudsjettet er ment å dekke normal drift av utdanningene, men en mer fleksibilisert grunnskolelærerutdanning vil være økonomisk krevende. Behovet for nye lærere i tiden fremover er i høyeste grad på agendaen nasjonalt, og ønsket om desentraliserte og fleksible tilbud går igjen i det politiske ordskiftet.

Målet med denne satsingen er å utvikle en bærekraftig modell for samarbeid mellom UiT og vertskommunene. For å sikre lokal og regional rekruttering og høy gjennomføringsgrad, vil det være viktig å bygge et solid studiemiljø lokalt (utenfor våre hovedcampus). Modellen vil derfor, særlig de første årene, innebære fysisk undervisning med tilgang til samlingsbaserte og digitale studieemner. Totalt vil det være fem læringsarenaer: Samlinger, digital undervisning, arbeid i lokale grupper, praksis og individuelt arbeid.

Første trinn i dette langsiktige arbeidet er allerede i gang i samarbeid med tre kommuner; Senja, Harstad og Narvik, med sikte på å etablere en ambulerende utdanning som vil gi forutsigbarhet i forhold til økonomi, bemanning og ikke minst studietilbud. UiT har søkt Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse om midler til fleksible studietilbud i grunnskolelærerutdanning og fått tildelt midler for det første kullet. Dette kullet startet opp i Sør-Troms (studiested Harstad 2022-2028) i august 2022. Det var svært gode søkertall til utdanningen (60 førsteprioritetssøkere til 30 studieplasser). Vi søker i denne omgang om å få på plass finansiering til det andre kullet i Midt-Troms (studiested Finnsnes 2023-2029), men også en permanentisering av tilbudet.

En fleksibilisert grunnskolelærerutdanning vil føre til ekstra kostnader selv om vi samkjører digitale tilbud med eksisterende digital undervisning i Alta. Særlig vil de ekstra kostnadene være knyttet til undervisning på samlinger (som ikke kan samkjøres på grunn av geografisk avstand), samt veiledning, vurdering og oppfølging av ekstra studenter. Totalkostnad for hele løpet (5 år) for ett kull i grunnskolelærerutdanningen vil være i overkant av 14 millioner kroner. Det vil si en årlig merkostnad per kull på ca. 2,8 millioner.

Kostnadsbudsjett	<i>(for ett kull)</i>			
Arkivref:	2024	2025	2026	Totalt
Antall stillinger/årsverk				
Arealbehov (m²)				
Kostnader				
Lønns- og personalkostnader	2 290 000	2 290 000	2 290 000	6 870 000
Utstyr/investeringer	70 000	70 000	70 000	210 000
Driftskostnader	500 000	500 000	500 000	1 500 000
Arealkostnader*				-
Sum kostnadsbudsjett	2 860 000	2 860 000	2 860 000	8 580 000

Pri. 6. Senter for samisk leksikografi

Satsingen er knyttet til Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning sin strategiske plan om at «*Fakultet vil ta initiativ til å styrke det samiske perspektivet i utdanning og forskning*». UiT ønsker med denne satsingen å bygge opp et senter for samisk leksikografi hvor det blant annet utarbeides samiske ordbøker, arbeider med samisk terminologi og hvor det forskes på det samiske ordforrådet.

For at et språk skal kunne bli brukt som samfunnsbærende språk trengs det et vitenskapelig miljø som kan registrere, arbeide med og utvikle ordforrådet. Samfunnsbærende språk har alle store leksikografiske forskings- og utviklingsmiljø som gjør nettopp dette. For norsk, svensk og finsk finnes det for eksempel leksikografiske forskingsmiljø i Bergen, Göteborg og Helsingfors, som alle sysselsetter et tosifret antall leksikografer, terminologer og programmerere. Relevant i vår sammenheng er miljøet i Bergen, med 10 stillinger i leksikografi og en gruppe på 4 programmerere som leksikografen deler med andre områder i det språkfaglige miljøet. Disse leksikografene arbeider med vedlikehold og videreutvikling av 3 ordbøker (Nynorskordboka, Bokmålsordboka, Norsk ordbok).

Når det gjelder det samiske ordforrådet har det ikke vært en tilsvarende satsing. Det finnes ingen enspråklige samiske ordbøker, ingen ordbøker mellom samiske språk, og den eneste større ordboken fra norsk til nordsamisk har ikke noen systematisk gjennomgang av det norske ordforrådet, og gir heller ikke noen fremstilling av hvordan norske konstruksjoner skal bli laget på nordsamisk. Terminologisk arbeid for samiske språk er relativt lite systematisert.

UiT tar opp samisk leksikografi som et stort satsingsfelt. Det strategiske målet er å få ei forskings- og utviklingsenhet tilsvarende den for norsk leksikografi i Bergen. UiT har et egnet utgangspunkt for å lykkes med dette, ettersom institusjonen er det eneste universitet som driver forskning og utdanning med relevans for alle de samiske språk, samt er det eneste som har bygget opp miljøer med kompetanse innenfor samisk språkteknologi.

Budsjettet har en totalramme på 4,38 mill. de tre første årene, hvor det er lagt til grunn 755 tusen i 2024.

Kostnadsbudsjett				
Arkivref:	2024	2025	2026	Totalt
Antall stillinger/årsverk	1,0	2,0	3,0	
Arealbehov (m ²)				
Kostnader				
Lønns- og personalkostnader	675 000	1 350 000	2 025 000	4 050 000
Utstyr/investeringer	50 000	50 000	50 000	150 000
Driftskostnader	30 000	60 000	90 000	180 000
Arealkostnader*				-
Sum kostnadsbudsjett	755 000	1 460 000	2 165 000	4 380 000

Pri. 7. Etablering av Nasjonalt senter og laboratorium for karbonfangst (CCU-lab)

UiT har arbeidet med satsing på karbonfangst og -utnyttelse knyttet til algeproduksjon siden 2015 i samarbeid med Finnfjord AS.

UiT og Finnfjord AS har i dag et mindre laboratorium og et pilotanlegg for karbonfangst og mikroalgedyrking på Finnfjord i Senja kommune. Etter mange års omfattende studier av alger på UiT og i forsøk på Finnfjord med opptak av industrielt CO₂-utslipp, er prosjektet nå i en fase hvor (marin) algebiomasse produsert ved opptak av fabrikkkrøyk-CO₂ kan oppskaleres til industriell skala. Grønn omstillingsprosjektene AlgeOpti og Algescale-up ledet av hhv. Finnfjord og Sintef er første trinn i den kommersielle oppskaleringen.

Algebiomassen er tenkt brukt som fôr til oppdrettsnæringen, da dagens fôr i stor grad mangler marint råstoff, samt at forsøk har vist at algefôret fra Finnfjord påvirker påslaget av lakselus på en positiv måte. Det arbeides også med alternativ bruk av blant annet algeskall til batteriproduksjon i samarbeid med Sintef og NTNU, solcelleproduksjon i samarbeid med Swedish Algae Factory, samt ultraren omega 3 til humankonsum sammen med GC Rieber Oils AS. UiT arbeider også med alternative anvendelser av CO₂ som for eksempel kjemisk syntetisering, og Finnfjord har startet på et prosjekt for å realisere E-metanolproduksjon. Det er de siste årene utdannet mange master- og ph.d.-kandidater i regi av prosjektet, og hvert år er det omfattende fagdager for videregående skoleelever.

UiT ønsker nå å etablere et nasjonalt senter og laboratorium for karbonfangst og -utnyttelse, en CCU-lab, på Finnfjord. Formålet er å oppskalere FoU-aktivitet knyttet til alternative anvendelser av CO₂ og mikroalger for industrielle formål i tett samarbeid mellom FoU-miljøer og industrien. UiT samarbeider med Nord universitet, Sintef, Nofima og Finnfjord om prosjektet. Etablering av en fullskala CCU-lab/senter vil gi Norge betydelige fortrinn i arbeidet med å redusere de samlede klimagassutslipp. En slik lab kan også være industriell testbase for helt nye næringer – hvor bare fantasien definerer anvendelsesområdet. CCU er ikke en konkurrent til CCS (fangst og lagre) – heller komplementær, ettersom CCU retter fokus mot lønnsomme og bærekraftige produkter hvor miljøbelastningen er lavere enn ved tilsvarende produkter. Satsingen vil også bidra til sysselsetting i Senja-regionen.

CCU-laben skal være tverrfaglig og designet for forskere, ingeniører og studenter som jobber med CCU. Forskere skal kunne demonstrere og teste sin teknologi i industrielt relevante og virkelige omgivelser. CCU-laben bør derfor være statlig eid, men være lokalisert i tilknytning til Finnfjord AS, hvor det både er tilgang på CO₂, men også reelle industrielle betingelser og et kompetent ingeniørmiljø. I tillegg til ordinære lab-fasiliteter, vil CCU-laben gjøre det mulig å bringe teknologier opp 1-3 TRL-nivåer

(Technology Readiness Level) ved å demonstrere og teste teknologien i en industrielt relevant og virkelig setting. CCU-laben vil ha et kostnadseffektivt oppsett ettersom den allerede etablerte infrastrukturen, og Finnfjords satsing på helt ny renseteknologi, gjør det mulig å koble seg på en eksisterende røykgass med forskjellige grader av rensing. I tillegg ligger det muligheter i å kunne utnytte en omfattende og eksisterende infrastruktur for sjøvann som er bygget opp i forbindelse med algeprosjektet.

Etablering av laben vil koste ca. 200-250 millioner, samt en årlig driftskostnad på 15 millioner. Om Siva velges som byggeier vil investeringskostnad være på ca. 50 mill. knyttet til utsyr, samt ca. 20 mill. kr i årlig drift.

Pri. 8. Befolkningsundersøkelser- Tromsø8 og SAMINOR

-Midler til infrastruktur for datainnsamling i de største befolkningsundersøkelsene i nord

UiT huser to av de største befolkningsundersøkelsene i nord; Tromsøundersøkelsen og SAMINOR. Til sammen utgjør disse undersøkelsene en vesentlig del av grunnfjellet for helseforskning i Nord-Norge, og de har en verdi langt utover regionen. Datamaterialet fra undersøkelsene har en så unik kvalitet at det danner grunnlaget for omfattende helseforskning nasjonalt og internasjonalt, for konkrete folkehelseiltak i kommuner og fylkeskommuner, for helsepolitiske beslutninger og for bedre pasientbehandling i helsetjenestene.

Våre befolkningsundersøkelser driver en betydelig kunnskapsproduksjon og er en plattform for epidemiologisk forskning i verdensklasse. Kunnskapen de bringer frem er avgjørende for å kunne ligge i forskningsfronten og tilby bærekraftige helsetjenester i fremtiden.

Både SAMINOR og Tromsøundersøkelsen bygger systematisk på gjentatte datainnsamlinger. Det er dette som gjør dem til “folkehelsebarometre” med potensial for å forstå utviklingen i helse og sykdom, risikofaktorer og levekår over tid. Deres verdi for forskning, helsefaglig praksis og samfunnsplanlegging avhenger kritisk av en regelmessig fornyelse gjennom nye datainnsamlinger og det er dette vi søker midler til nå.

Både SAMINOR og Tromsøundersøkelsen planlegger nye runder med datainnsamling, henholdsvis SAMINOR 3 og Tromsø8, og det er behov for å etablere infrastruktur rundt disse. Mens SAMINOR konsentrerer seg om den rurale flerkulturelle befolkningen i Nord-Norge og Trøndelag og dekker totalt 40 kommuner, samler Tromsøundersøkelsen inn data i en bybefolkning i Tromsø kommune.

Disse to befolkningsundersøkelsene til sammen inviterer rundt 115.000 personer til å delta. En rigg av denne størrelsen medfører betydelige kostnader til leie av lokaler, logistikk, personell, IKT, utstyr og analyser. I tillegg skal deltakerne rekrutteres, informeres på ulike språk og involveres gjennom brukermedvirkning for å sikre relevans og størst mulig avkastning av datainnsamlingen for samfunnet.

Planleggingen er i gang og prosjektering løses innenfor eksisterende rammer. Datainnsamlingene derimot må finansieres opp og økte bevilgninger i innsamlingsperioden er kritiske for disse undersøkelsenes relevans for offentlig sektor, helsetjenestene, forskning på folkehelse og forskningsmiljøene ved UiT og i Helse Nord.

Det søkes derfor om midler til infrastruktur for datainnsamling for årene 2024, 2025 og 2026 på totalt 165 millioner NOK.

Kostnadsbudsjett				
Arkivref:	2024	2025	2026	Totalt
Antall stillinger/årsverk	31,0	44,0	22,0	
Arealbehov (m²)		-	-	
Kostnader				
Lønns- og personalkostnader	35 285	48 822	19 646	103 753
Utstyr/investeringer	200			200
Driftskostnader	27 228	29 563	4 100	60 891
Arealkostnader*				-
Sum kostnadsbudsjett	62 713	78 385	23 746	164 844